

Mastetelegrafen i Sdr. Højrup

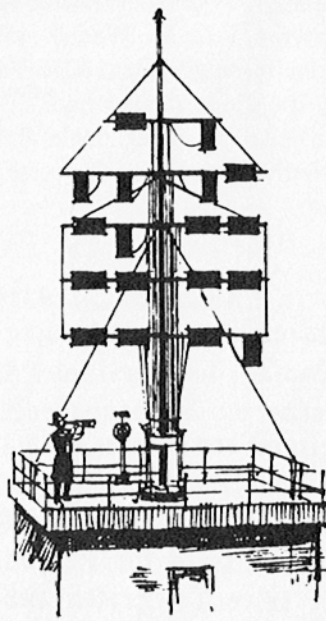
Da fjernsynsstation Fyn i december 1980 fyldte 25 år, blev der udgivet et »Historisk tilbageblik«. I dette var der et afsnit om den »optiske telegraf«, og da vi mener, at denne historie kan have interesse også for vore medlemmer, gengiver i den her i Ræthinge-Posten.

I årene 1800 - 1801 oprettedes Danmarks første telegraflinie – mastetelegrafen, der forbandt Helsingør med Kiel via Nyborg.

Bækstrup, Høyerup, Galgebakken, Treiberg og Boyden var mellemstationer på Fyn. Linien byggede på et sindrigt system, opfundet af Lorentz Fisker. Med en mast udstyret med fem ræer (tværmaster) og suppleret med 18 klapper var der opnået 42.221 forskellige signaler. Signalet blev sat fra mast til mast, så hurtigt det blev aflæst i kikkert. Forudsætningen var naturligvis klart vejr, og arbejdet sluttede ved mørkets frembrud. Et signal sendt fra København, gennem 23 telegrafer, til Slesvig var 27¼ minut om at nå frem. »Efter denne

Forklaring vil det ikke længere kunne opvække Forundring, at en Efterretning, beordret ved Telegraferne, kan forplantes ved en fart, der nærmer sig Lynets«, står der i en gammel beskrivelse af telegrafen.

Telegrafen 1801 stod ikke længe, og efter slaget på Rheden (2. april 1801) blev den atter taget ned.

Den optiske telegraf 1801

Telegrafen i Sdr. Højrup har været sat op igen omkring 1805-06. Der findes regnskaber fra bl.a. »Höyerup Telegraph« fra denne periode, og heri kan vi læse, at repitør Fæsters gage for november 1805 beløb sig til 20 rigsdaler, og matros Niels Rasmussens var på 15 rdl., medens nattevagten fik 10 rdl. Det fremgår også af regnskaberne, at telegrafen har været nedtaget i marts 1806. For nedtagning og transport har der været en udgift på 21 rdl. Ialt har Sdr. Højrup telegrafen kostet 262 rigsdaler og 56 skilling i dette tidsrum.

En øjenvidne beretning findes forøvrigt i L. M. Wedels rejsebeskrivelse udgivet i 1803. På sin vej fra Ringe skriver han:

»Vejen gik over nogle Banker, i Nærheden stod en Telegraf, dog

mindre end den store i Windinge – bygget omtrent som en Nederdeelen af en Vindmølle.«

Næste gang der har været telegrafstation i Sdr. Højrup var i 1849, hvor der blev oprettet to nye telegraflinier på Fyn. Fra Nyborg var de 2 første stationer fælles for begge linier, Paarup (Ellinge sogn) og Sønder Høierup hvor der fandtes to telegrafer, een for hver linie. Den søndre til Østrupgaard (Hågerup sogn) og Bøjden, derfra videre til Almsted (Als) og Sønderborg. Den nordre linie fra Sdr. Højrup gik til Ravnebjerg (Sanderum sogn), Vissenbjerg, Baaring og til Staurby.

Hvordan en telegrafstation så ud, kan vi læse i datidens aviser, således skriver »Fædrelandet« den 27. august 1849:

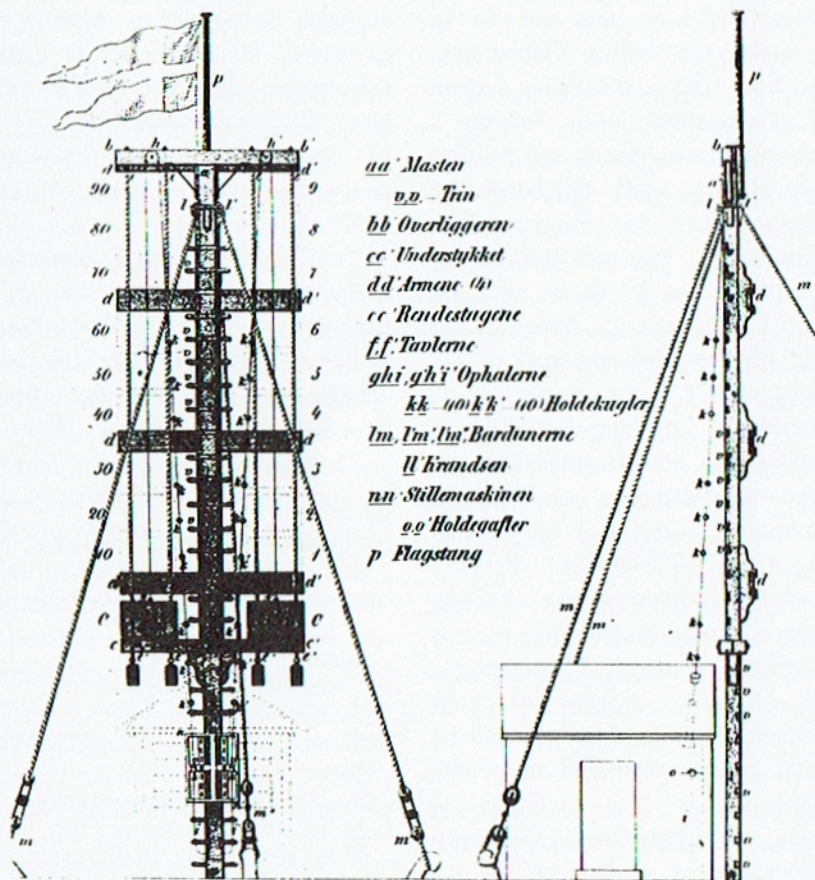
Paa hver Station findes et af Tømmer opført, udvendig og indvendig med Bræder beklædt og med Paplag forsynet lidet Observationshus, i hvilket Kikkerne og Mechanismen til Bevægelse af Telegrafens Tegn-givere ere anbragte, saa at hele Betjeningen skeer inde i Værelset, der kan forsynes med Kakkelovn, og overhovedet er saaledes indrettet, at det giver et hyggeligt Opholdssted for Personalet. For den ene Ende af Huset er selve Telegrafanbragt og støttet ved 3 Barduner; det Hele er indhegnet ved en Jordvold eller Stakitter.

Tegning af Telegrafen

pan Lintørne Sønderborg, Nyborg, Fredericia.

Forfra.

Fra Siden.

Telegrafen 1849

Vi ved også lidt om personalet ved telegrafene i Sdr. Højrup. I folketællingslisterne fra 1850 finder vi at: Christian Hansen var telegrafinspektør, han var 31 år og ugift samt født i København, han boede hos gmd. Peder Larsen på »Østergaard« i Sdr. Højrup.

Hans Jensen, ansat ved telegraphen, 30 år, ugift og boede på »Damgaard« i Sdr. Højrup. Hans Hansen var ligeledes ansat ved telegraphen, var 30 år, ugift og født i Rudkjøbing. Telegraphen i Sdr. Højrup blev nedtaget d. 22. januar 1851, og der skulle gå næsten 105 år, inden der igen blev telestation i Sdr. Højrup. Den optiske telegraphstation har ligget på Ravnshøj (85 m) ca. 1 km fra den nuværende TV-station. I 1935 fandt lokale beoere nede i ca. 1½ meters dybde noget råddent træ på tykkelse med en telefonpæl, og helt i bunden et kryds af svært tømmer, dette tømmer har sikkert været fundamentet for mastetelegraphen.

Da dagbogen for Sdr. Højrup Telegraphstation er bevaret, vil jeg gengive et lidt uofficielt telegram fra 2. april 1850:

Østrup til Sønder Høirup kl. 3,35 eftermiddag »Tømmermester Augustinus Tobak Pibe efterlyses«. S. Høirup til Østrup kl. 3,54 »Her er ingen Tobaks Pibe«. Østrup til S. Høirup kl. 3,58 »Den er glemt i Vognen«. S. Høirup til Østrup kl. 4,50 »Piben er nu her«.

I »telegraphsproget« så det sidste således ud: B 15/, 62/1, 15/36, 53/77, 30/48, B 14.

Den optiske telegraph blev forøvrigt snart erstattet af den elektromagnetiske telegraphforbindelse mellem København og Hamborg via Fyn, den blev åbnet for offentligheden den 2. februar 1854.

Jacob Bang Jensen

Kilder:

- Dokumenter vedrørende telegraphen.
(Post og Telegraphmuseet).
- Generalpostdirektionen Telegraphvæsenet
vedkommende 1801-1830.
(Rigsarkivet).
- Dokumenter vedrørende telegraphen.
(Hærens arkiv).
- Avissamlingen. (Universitetsbiblioteket
København).
- Folketællingen 1850. (Rigsarkivet).
- L. M. Wedels rejsebeskrivelse 1803.
(V. Würtzen: Ringe Apotek 1843-
1968).
- Erindringer fra Sdr. Højrup Sogn.
(Ringe lokalhistoriske Arkiv).